

Dr. Magyar István orvos ezredes, az orvostudományok kandidátusa

A pszichiatria néhány aktuális kérdése

Az 1981. február 17—19 között megtartott főszakorvosi összevónás keretében, a második napon a pszichiatria kiemelt, a legtöbb problémát jelentő kérdéseit tűztük napirendre. Az elhangzott előadásokat foglalja magába a Honvéderosvos jelen száma.

A pszichiatriai tevékenység közel három évtizeddel ezelőtt indult meg a Magyar Néphadsereg Egészségügyi Szolgálatában, amikor az MNKK-ban az Idegosztályon — részlegként — megnyílt az első elmeosztály. A kezdetben „klasszikus” zárt keretek között működő osztály fokozatosan tért át a nyílt működésre, és ma már — közel egy évtizede „open door” rendszerben funkcionál, és ugyancsak majdnem 10 éve teljesen külön vált — a kor követelményeinek megfelelően — a neurológiától, és önálló osztályként illeszkedik a kórház többi osztálya közé. Időközben Pécssett, majd Kecskeméten alakítottunk ki elme-részlegeket, ezek még ma is a neurológiával közös osztályként tevékenykednek.

A pszichiatria forradalmi változás korát éli, a legkülönbébb elméletek látanak napvilágot, a szigorúan biológiai állásponttól a szociális meghatározottságon keresztül egészen a pszichiatria tagadásáig. A vita, a forrongás alapja bonyolult. Egyrészt a pszichiatriai betegségek pathológiai háttere bizonytalan, másrészt az egyes korállapotok szerves kapcsolata a környezeti tényezőkkel gyakran igen szorosnak, ok-okozati összefüggésnek tűnik. Az egészségesek krízishelyzetei és a pszichiatriai betegségek tüneti képe sokszor fedik egymást. A különféle társadalmi helyzetekben, kultúrákban másként kerül megítélésre ugyanaz a jelenség. A személyiség formálásában a milióhatás jelentősége kiemelkedő. A társadalom tudatában összemosódik a pathológiás a normálissal, és magatartászavar esetén (deviancia) nem differenciálunk kellően a beteg és nem beteg között. A társadalom sokat és olyan problémák megoldását várja a pszichiatriától, melyek egy részében a pszichiatria nem kompetens, másrészt csak résztvevője lehet egy team-nek, és mai helyzetében nincs is felkészülve a megoldásra.

Ebben a komplex helyzetben — és a katonai egészségügy szervezetében — keresnünk kell a megoldás lehetőségeit. Pszichiaterok, pszichológusok kevesen vagyunk, tevékenységünket jól csak az alapellátás orvosainak közreműködésével, sőt a katonai vezetés, politikai, szociológiai, igazságügyi munkások közreműködésével tudjuk biztosítani. Ehhez viszont szükséges a legfontosabb problémák tisztázása.

Csak a legfontosabbak:

- pszichiatricai betegség exponálása;
- a pszichiatricai betegségről alkotott kép, a betegség-modell megváltozása;
- a gyógyító tevékenység eltérései a klasszikus orvos-modell tevékenységtől;
- az orvos—beteg kapcsolat megváltozása;
- a beteg és környezetének viszonya stb.

Véleményem szerint a biológiai és szociál-pszichiatrica dinamikus kapcsolatot kell kialakítani, és ebben a szemléletben kell a pszichiatrica helyét megtalálni a társadalomban és a gyógyító tevékenységben. Mind a biológiai, mind a szociál-pszichiatrica interdiszciplináris tudomány, az egyik a viselkedés biológiai alapjait, a másik a szocializáció jelentőségét kutatja egy-egy betegség kialakulásában; egyik a másik nélkül nem juthat megoldásra, de mindkét álláspont a beteg ember gyógyítását tűzi ki célul. A biológiai gyógyító módszer és a szociopszichotherapia megfelelő és adaequat alkalmazása nélkül a pszichiatricai működés elégtelen. Maga *Freud*, a pszichotherapia egyik nagy egyénisége mondta 1914-ben, hogy lesz idő, amikor kémiai módszerekkel lehet gyógyítani a pszichiatricai betegségeket. A kutatások modern eredményei (pl. a dopamin elmélet, a neuro-transmitter rendszer felismerése, a serotonin-noradrenalin változásának jelentősége az élettani változásokban mint alvás-ébrenlét, a nagy reguláló rendszerek — reticularis rendszer, limbicus rendszer, nigro-striális, meso-limbicus, tubero-infundibularis rendszerek — működéséhez kötött magatartásváltozások stb.) mind egy-egy újabb bizonyítéka a biológiai meghatározottságnak. Ugyanakkor — és ez nemcsak a pszichiatricai betegségek vonatkozásában érvényes — a makro- és mikro-környezet állásfoglalásának jelentősége és befolyása sem kérdőjelezhető meg az egyén magatartásváltozásainak kialakulásában. A magatartás nem csupán biológiai probléma, a tanulás, szokások, kondicionálás közös produktuma.

Bármelyik szemlélet (biológiai—szociálpszichiatricai) mindenhatóságának a másik kárára való elfogadása a legsúlyosabb katasztrófát jelentené a pszichiatrica tudományos haladása és az értelmes kezelés szempontjából. Olyan ez, mintha valakinek levágják egyik lábát és utána azt várják tőle, ne sántítson (*van Praag* 1978.). Az eredményességhez az orvosi, pszichiatricai szemlélet megváltozásán kívül azonban a társadalom hozzáállásának változása is elengedhetetlen. A beteg akkor is beteg, ha ez az állapot „csak” a magatartászavarban tükröződik, és akkor az adaequat tennivaló a gyógyítás, illetve a megelőzés. Ehhez a szemléletváltáshoz, a szükséges tennivalók megvalósításához (diagnosztika, gyógyítás, gondozás) kívánunk adatokat szolgáltatni, előadásaink közzétételével.

Мадьяр И., полковник м/с:

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПСИХИАТРИИ

Dr. István Magyar Obst. d. Med. Dienstes:

EINIGE AKTUELLE FRAGEN DER PSYCHIATRIE.